

Met Guido Hamelink en Sander Kristalijn van NLadviseurs bezocht redacteur Broer de Boer een tiental Schotse golfbanen. Ze hebben zich er verdiept in de duurzaamheidsaspecten in dit golfwalhalla. Niet alleen Links-golfbanen werden bekeken, maar ook meer inlands gelegen courses. De studiereis voerde onder meer via St Andrews, Glenn Eagles en naar de Schotse Hooglanden.

Auteur: Broer de Boer

Brutaal zijn: niet trimmen

Duurzaam onderhoud op St Andrews Links

Samen met superintendent Greame Taylor van de Jubilee baan van St Andrews en Carolyn Hedley maakten we een complete rondgang over de Jubilee Course bij St Andrews en bekeken we aldaar een aantal holes van de Eden Course. Daarbij besteedden we vooral aandacht aan natuur- en de milieuaspecten; het environment dus. Carolyn Hedley MSc. werkt voor de Scottish Golf Environment Group (SGEG). Als geen andere organisatie is deze betrokken bij alle ins en outs van duurzame onderhoud op de 530 Schotse golfbanen. Daaronder vallen ook duurzaamheidsaspecten bij de golfaccommodaties zelf onder, zoals afvalbeheer, energieverbruik en waterverbruik.

“Greame Taylor zwaait hier de scepter over twee van de zeven banen”

Waterrecycling

De banen van St Andrews Links liggen, zoals ik als bekend veronderstel, aan de oostkust van Schotland, net boven Edinburgh. Superintendant

Greame Taylor zwaait hier de scepter over twee van de zeven banen die deze course rijk is: de Jubilee course en de New Course. Zijn rondleiding begint in de duinen, dichtbij de greenkeepersloods. Daar ligt een betonnen plaat waar de maaimachines worden schoongespoten. De vlakke betonnen plaat heeft een afmeting van vier bij vier meter. Een deel van de afgespoten grasresten blijft op de betonnen plaat liggen, terwijl het gras dat de waterstroom meevoert in een putje afgescheiden wordt. De groenige waterstroom stroomt uit een eenvoudig pijpsysteem, bediend via een afsluiter, op een eerste vloeibed van een helofyten-vijver. Zo'n vijver bestaat uit grove kiezels en is ingeplant met riet. Dat laatste is bestemd om de nutriënten te verwijderen. Zodra het water een bepaald niveau bereikt heeft en bezinking heeft plaatsgevonden, trekt men de volgende schuif open om het water naar een tweede bassin te leiden. Dit bestaat uit iets fijnere kiezels en ook hierin is riet gepoot. Op dat moment is het water al veel schoner. In het derde vloeibed, dat geen ondoorlatende onderlaag kent, verdwijnt ten slotte het gerecyclede water via dit infiltratiebed

in de zandbodem van de duinen. Volgens Sander Kristalijn smaakte het water nog wat wrang, voordat het definitief infiltreerde in de duinbodem. In de directe omgeving van alle 18 greens op de Jubilee-baan bevindt zich een klein betonplaatje; daarop wordt het maaisel van de green gestort. Eenmaal per twee weken wordt dit opgehaald om gecomposteerd te worden. Deze compostering vindt samen plaats met ander verzameld gras en organisch materiaal. De hoofdgreenkeeper vertelt dat dit proces, zonder toevoeging van andere producten, ongeveer een jaar duurt en dat ze de compost vervolgens weer op de eigen baan toepassen.

Irrigatiewater

De problematiek omtrent gebruik van grondwater voor irrigatie verschilt weinig van die in ons land. In Schotland moeten gebruikers een vergunning hebben als ze een pompcapaciteit hebben van meer dan 6 kubieke meter per uur. Het grondwater levert op de banen van St Andrews een probleem op. De bron waaruit ze het water oppompen levert water met een hoge pH en is dus

Superintendent Graeme Taylor op de spuitplaats in de duinen. Hij toont hoe de grasresten bij zijn helofytenvijver uit het water worden gezeefd.

basisch, het tegenovergestelde van zuur. Om de nadelige effecten hiervan teniet te doen voegen ze zwavel-, en fosforzuur aan het water toe om de pH op een niveau van pH 6,5 te krijgen. Het water is opgeslagen in een bovengrondse buffer, een grote betonnen bak. Maar er is ook iets gunstigs te melden: men heeft zo dicht aan zee beschikking over een natuurlijke zoetwaterlaag die zich in de bodem bevindt. Deze watervoerende laag drijft bovenop het zoute water en wordt gevoed door neerslag.

“Drastische maatregelen nemen tegen de gaspeldoorn”

Gaspeldoorn

Niet alleen de hoge pH van het irrigatiewater is een probleem op deze baan. In termen van natuurschoon en landschappelijke kwaliteit heeft de gaspeldoorn een sterke drang het prachtige duinlandschap te overwoekeren. In overleg met de Schotse natuurorganisatie is ervoor gekozen om hier drastische maatregelen tegen te nemen. Een groot gedeelte van de gaspeldoorn is reeds handmatig verwijderd. De stekelige plant wordt verwijderd op de duinrug die parallel aan de oostkust ligt. Er is bewust gekozen voor het selectief verwijderen, omdat gaspeldoorn een prachtige plant is en ook voor insecten en vogels veel waarde heeft. Op het meer westelijk deel van de linkscourse zal de gaspeldoorn dan ook blijven staan.

De greenkeepers kregen veel negatieve opmerkingen van de golfers over dit ingrijpen in de

natuur, maar na een goede communicatie over het waarom, ontstond er begrip voor. Deze -bijna- altijd groenblijvende en geel bloeiende stekelplant overwoekert dan ook letterlijk alles, waardoor de typische duinbegroeiing het loodje legt. Op de plaatsen waar de gaspeldoorn verwijderd is, krijgt de oorspronkelijke duinbegroeiing weer een kans en keert er een deel van de dynamiek terug die past bij het duinlandschap. Groot deel van de vegetatie lijkt qua uiterlijk en functie sterk op helmgras, zoals wij dat in onze duinen kennen. De hoofdgreenkeeper toont ons een locatie waar de gaspeldoorn-kaalslag in de duinen heeft

De gaspeldoorn levert door zijn sterke overwoekeringdrang een minder gewenste bijdrage aan de natuur op de New Jubilee.

plaatsgevonden. Het plantmateriaal is versnipperd en werd vervolgens gecomposteerd. Nu resteert er nog een behoorlijk stuk duin waar de gaspeldoorn nog moet worden aangepakt.

Om de vijf jaar

Op de banen, waarvoor Greame Taylor verantwoordelijk is, gebeurt nog een aantal interessante zaken. Allereerst het maairegime van de rough. De typische duinvegetatie krijgt hier om ongeveer de vijf jaar een maaibeurt. “Als je een golfbaan duurzaam wilt onderhouden moet je alleen dat maaien, wat strikt noodzakelijk is.” Dat is de visie van Carolyn Hendley en de hoofdgreenkeeper deelt die mening volledig. Dat is een bijzondere visie en we zien waarin dat resulteert bij de baanelementen. Om de gehele Jubilee-course te zien, is het een redelijke tippel. We nemen ook een kijkje in het Eden-estuarium, een beschermd natuurgebied achter de Eden Links, die achter The Royal and Ancient ligt. Het is het domein van vogels zoals die ook bij ons op de wadden voorkomen. We zien hier een oplossing voor een probleem dat we in Nederland ook kennen: duinafslag. Om voor de toekomst het duinlandschap van de golfbanen veilig te stellen verleent de St Andrews Trust, eigenaar van de accommodatie, medewerking aan een aantal experimenten. Met een houten lattenscherm, diep in het duinzand gestoken, wordt het opgewaaide zeezand vastgehouden. En zo te zien lukt dit aardig. Op zichzelf heeft dit misschien minder te maken met het on-

Kleine, onopvallende grasdepots bij de putting greens. De restanten worden eens in de twee weken opgehaald.

derhoud van een golfbaan, maar hiermee laat de Trust, die de golfbanen in beheer heeft, wel zien dat ze zich sterk maakt voor natuur en milieu: niet door het opspuiten van zand in dit bijzondere natuurgebied, maar juist door met minimaal ingrijpen het natuurlijke proces te stimuleren. Iets ouder is het experiment met een waterkracht absorberende muur. Stenen zijn opgesloten in een stalen bekisting wat duinafslag moet voorkomen.

“Potbunkers hier worden om de vijf jaar gerenoveerd”

In het natuurgebied komen vogelspotters, golfers en F15-straaljagers heel dicht bij elkaar. Want op nog geen twee kilometer afstand ligt hier een Navo-basis.....

Carolyn Hedley MSc. werkt voor de Scottish Golf Environment Group.

Duin bezoden

Het enthousiasme van onze gastheren is grenzeloos. We gaan naar het volgende duurzame project. Dat bevindt zich net voor de duinenrij. Hier is een hoofdgreenkeeper bezig met het uitvoeren van onderhoud aan de Eden Links. Terwijl zijn medewerkers hard doorwerken, wijst hij op een green dichtbij de duinenrij die in het kader van groot onderhoud meer landinwaarts verplaatst is. Met een gesloten zandportefeuille is daarachter een nieuwe duinheuvel opgeworpen. En die zijn ze nu aan het herbezoden met duinbegroeiing. De greenkeepers leggen de zoden eenvoudigweg in het voedselarme zand. De zoden worden daarbij nauwelijks extra aangedrukt. Ze zijn zo te zien machinaal gesneden, zoals we dat ook dat ook bij graszoden kennen. Het blijkt dat ze zonder berekening zullen moeten aanslaan. Het verbaast me dat deze greenkeeper niet kan aangeven hoeveel neerslag hier jaarlijks valt. Guido Hamelink en Sander Kristalijn van NLadviseurs verbazen zich over nog een heel ander regiem: het renoveren van bunkers. De diepe potbunkers hier worden om de circa vijf jaar gerenoveerd. Dat vergt een behoorlijke nursery-capaciteit voor het produceren van zoden. De zoden die bij de renovatie vrijkomen versnipperd men met een grote installatie. Dit materiaal wordt vervolgens opnieuw gebruikt voor de opbouw van baanelementen. Eigenlijk geven de vrij nieuwe zodenwanden die je ziet een wat onnatuurlijke aanblik van de -vele fraai vormgegeven- bunkers. De bunkerranden worden op St Andrews strak bijgehouden. Op andere courses in Schotland die we bezoeken zullen we zien, dat het bijhouden van bunkerranden soms bewust ook heel anders gebeurt!

Materieelloods

Greame Taylor biedt aan om ook nog even een kijkje te nemen in zijn greenkeepersloods. Dat blijkt om drie gigantische hallen te gaan, waar het materieel staat. De hallen dateren uit 1997 en hebben alle drie hun eigen werkplaats. Chauvinistisch denk ik: “De nieuwste werkplaatsen in Nederland zien er in elk geval gelukkig veel moderner en luxer uit.” We bezoeken Schotland op een moment waarop het gras ook hier in de winterslaap zit en nauwelijks meer groeit. Desondanks oogt de werktuigenloods een beetje chaotisch. “Ruimtegebrek”, verklaart Taylor. De lijnen die ooit op de vloer zijn geschilderd, kunnen we nog net zien en de vele machines zijn er nog wel enigszins geordend tussen geplaatst. Ik vraag natuurlijk ook naar het chemicaliëngebruik op deze banen. Hoe zouden ze hier zo'n struisgras-

baan onderhouden? Het enige antwoord dat ik los kunt peuten bij Graeme Taylor is dat "er veel minder chemicaliën gebruikt worden dan vroeger. Er wordt minimaal en alleen curatief gebruik gemaakt van chemicaliën." Waar heb ik dat ook alweer eerder gehoord? Wat er precies gebruikt wordt, daar laat de superintendent zich liever niet over uit. Wel wijst hij me nog even op de bunker waar de chemicaliën in opgeborgen worden. Mechanische ventilatie in de chemicaliënruimte (in Nederland zie je dat bij banen die het qua arbo-omstandigheden écht goed voor elkaar hebben) ontbreekt hier. Ik krijg de indruk dat de superintendent zoiets maar een beetje overdreven gedoe vindt. Naast de chemicaliën bunker ligt een overdekte spuitplaats. Net als het erf hiervoor is deze uitgerust met een vloestofdichte vloer. Dit is ook de omgeving waar ze de veldspuit reinigen. Het blijkt dat spoelwater uit de tanks van de veldspuit weliswaar gefilterd wordt maar -nu nog- gewoon via een bezinkput in de Schotse bodem verdwijnt....Ik vind dat dit wel een beetje haaks

staat op de milieuvriendelijk vloei-bedden die we eerder in het duinlandschap bewonderden, waar het reinigingswater van de maaimachines gerecycled werd.

"Er worden veel minder chemicaliën gebruikt dan vroeger"

Golf Course Environment Awards

Het blijkt dat Graeme Taylor, superintendent van de St Andrews New & Jubilee courses, zelfs een prijs heeft gewonnen met de aanpak van natuur en milieu op zijn banen. Dit jaar werd hij met een collega van de Michinhampton Golf Club uitgeroepen tot superintendent met de beste aanpak van duurzaamheid op 's lands golfbanen. Deze Award vormt ook een stuk erkenning voor het op een duurzame manier onderhouden van golfbanen. Bovendien stimuleert het greenkeepers

opmerkelijke dingen te doen om de natuur en het milieu op de golfbaan te beschermen en verder te verbeteren en om een prachtige omgeving te creëren voor de golfers. De verkiezing hiervoor wordt aangestuurd door het STRI in Bingley en wordt gesponsord door Syngenta, Scotts, Ramsomes Jacobson en Golf Monthly. Aan de Award die Graeme Taylor kreeg was een studiereis verbonden naar golfcourses in de VS. Na afscheid genomen te hebben van onze gastheer, vervolgen wij met Carolyn Hedley onze studiereis langs Schotse golfbanen. Tijdens de autorit naar The Dukes course komen wij tot de conclusie dat zo'n Award voor Nederlandse golfbanen zo gek nog niet zou zijn.

De bunkersfaces worden elke vijf jaar vernieuwd. De zoden worden daarbij gerecycled.